

ԱՐՄԻՆԵ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ

Խաչատուր Աբովյանի անվան ՀՊՄՀ դասախոս,
արվեստագիտության թեկնածու

ՀՏԴ 37.016:7.01:008(091)

**ԱՐՎԵՍՏԻ ԵՎ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ՊԱՏՈՒԹՅԱՆ
ԴԱՍԱԿԱՆԴՄԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՐԸ**

... Ոչ մի այլ միջոց չի կարող ավելի լավ և ավելի արդյունավետ խրախուսել կրթությունը, քան գեղեցիկ արվեստները՝ պոեզիան, երաժշտությունը և նկարչությունը:

Խ.Աբովյան

Բանալի բառեր. արվեստ, դասախոսություն, մշակույթ, լսարան, սեմինար:

Ключевые слова: искусство, лекция, культура, аудитория, семинар.

Key words: occupation, art, culture, classroom, lectures, seminar.

Արվեստի և մշակույթի պատմության դասավանդումն ինչպես նաև ցանկացած պատմա-տեսական առարկաների դասավանդումն՝ ունեն իրենց յուրօրինակ հիմնախնդիրները, որոնց ուզում ենք անդրադառնալ այս հոդվածում, առաջ քաշելով դասախոսությունների նշանակություններն ու ազդեցության ոլորտը:

Անհրաժեշտ է հստակ պատկերացում ունենալ՝ թե ինչ է մշակույթի էությունը՝ կառուցվածքը՝ նպատակը՝ ծագման և զարգացման օրինաչափությունները՝ ժամանակագրական կապը՝ Մշակույթը՝ որպես հասարակապատմական փորձի փոխանցող՝ կուտակում է մարդկային նվաճումները և դրա հիման վրա թույլ է տալիս կատարելագործվել՝ լինելով մարդկային կյանքի բաղկացուցիչ մաս՝ այն հանդես է գալիս որպես գենետիկ կոդ նպաստելով մարդու սոցիալիզացման կապին հասարակության հետ, փաստացի հանդես գալով որպես բարդ բազմաշերտ համակարգված սոցիալ-մշակութային համալիրը՝ Հիմնվելով վերը նշվածի վրա հարկ ենք համարում ներկա պարագայում դիտարկել և առաջարկել որոշ մեթոդական քայլեր դասախոսական աշխատանքն առավել արդյունավետ դարձնելու նպատակով: Այդ հարցերն առավել հուզում են մշակույթի և արվեստի պատմության դասավանդման ընթացքում:

Մշակույթ ասելով՝ առաջին հերթին հասկանում ենք.

մարդկային գործունեության հարցերը (հոգևոր և նյութական մշակույթի արդյունք՝ որոնք ունեն և օժտված են կոնկրետ զգայարաններով

և մարմնավորում են ի՜նչ՞ է՜րբ հարցերը)՝

Դրանց արդյունքում.

հասարակական կյանքի կազմակերպման հարցերը՝

Այսինքն՝ հասարակության սոցիալական հարցերը՝ որոնց շնորհիվ կազմակերպվում և կարգավորվում է հասարակության կյանքը՝

Այս կետերը ձևավորում են մշակույթի և նաև արվեստի օբյեկտիվ կեցությունը՝

Լինելով մարդկային գործունեության արդյունք, մշակույթն ու արվեստը հանդես են գալիս նաև որպես սեփական նախապայմանը ձևավորող երևույթներ՝ Այսինքն, իր կյանքի ընթացքում յուրացնելով մշակութային ասպարեզը ինքն իրենով, մարդը ձևավորում և կերտում է սեփական «ես»-ը՝ Մարդու գործունեության ռեֆլեքսիան ունի ինքնակատարելագործման բնույթ՝

Հետևողական պատմական իրականությունը ներկայացնելու պայման է հանդիսանում նյութի կառուցվածքային տարաբաժանումը՝ որն իր տեղն ունի մանկավարժական գործունեության հիմնական ձևերում՝
դասախոսություն՝ սեմինար՝

Դասընթացը կազմվում է տրամաբանական սկզբունքով՝ որի ընթացքում կիրառվում է մտածողության հիմնական դերը, դրանց մեջ են՝ վերլուծությունը և սինթեզումը:

Վերլուծության տակ հասկանում ենք՝ միասնականի բաժանումը մասերի՝ կողմերի՝ բնույթի՝ իսկ սինթեզը հանդես է գալիս որպես նրանց մտավոր միասնությունը՝

Դասախոսին իր գործունեությունն առավել կատարելագործելու նպատակով անհրաժեշտ է, հնարավորինս լայն օգտագործել համադրությունները՝ օրինակները՝ Այս ամենը ցույց է տալիս ներկայացված նյութի ամբողջականությունը, ինչը դիտարկվում է որպես դասավանդման հիմնախնդիր, որտեղից նաև կարևոր է օպտիմալ հոգեբանական միջավայրի ստեղծումը՝ շփումը լսարանի հետ՝ Դասավանդման գլխավոր նպատակներից է ստեղծել այն միջավայրը՝ որը կպահպանի կոնկրետ հասարակության, ներկա դեպքում ուսանողության լավատեսական հոգեմիճակը՝ Նման աշխատանքի համար դասախոսն ի ցույց է բերում մասնագիտական կարևոր ունակություններ՝ Դրանցից գլխավորն այն է՝ որ նա հոգեբանորեն հավաքվում է՝ դառնում նպատակասլաց այն պահին՝ երբ պետք է մտնի լսարան և դասաժամին չվերաբերող հարցերը թողնում է լսարանից դուրս՝ Դասախոսը Տվատ տրամադրության՝ իրավունքը չունի, այն ձևավորվում է ինքնուրույն աշխատանքի արդյունքում՝ Հետո նա դառնում է զննման օբյեկտ՝ այն միջավայրի շրջանակներում՝ որը էմոցիոնալ է ընկալում նրա գրեթե բոլոր

արտահայտությունները Այս ամենը ենթադրում է ներքին հոգեբանական ամրություն և ներքին ներդաշնակություն՝ Եվ այս ամենի հետ տանել սեփական վարքագիծը Դասախոսն իրավունք չունի վախենալ լսարանից, անթույլատրելի է հակադրության մեջ մտնել ուսանողի հետ՝ սպառնալ սանկցիաներով Գալատժամիչոցներով՝ Դա հեղինակագրկվելու լավագույն ճանապարհն է Լսարանում դասախոսը պետք է ցուցաբերի ղեկավարման կամային սկզբունք՝ վստահություն, չափի զգացողություն՝ հարգանք Ինչը թույլ է տալիս լսարանը պահել անհրաժեշտ պայմաններում Եւ հիմնական հմտություններից բացի, կիրառում է **դասավանդման հիմնական ձևերը**։ Սրանք շատ կարևոր են դասապրոցեսի ձևավորման համար՝ Դասախոսություն. տրվում է առաջնային դեր բուհական համակարգի դասընթացներում՝ Սրա արդյունքում լեկցիոն դասընթացը կարևորագույն տեղ է զբաղեցնում ուսումնական ծրագրի շրջանակներում՝ Այն ունի մի շարք առավելություններ՝ Սա օպերատիվ միջոց է գիտական ինֆորմացիան փոխանցելու համար՝ Այն տնտեսված միջոց է՝ քանի որ իր գործառնություն ունի մեծ ծավալի նյութեր՝ Ուղղված է՝ մեծ քանակության մարդկանց՝ որոնք ի վիճակի են միաժամանակ ընկալել նյութը՝ Լեկցիոն կուրսի առավելությունը նաև նրանում է՝ որ դասախոսը բանավոր խոսքի, տրամաբանական կապի միջոցով ներկայացնում է ծրագրում նախատեսված նյութը՝ Դասախոսության ընթացքում հարց ու պատասխանի առկայությունը նպաստում է գիտելիքի առավել ընկալմանն ու ամրապնդմանը՝ Այս մեթոդի առավելությունը նաև կայանում է նրանում՝ որ տարբեր տիպի համեմատությունների միջոցով լսարանի հետ անմիջական կապի շնորհիվ ձևավորվում է կարևորագույն մարդկային շփումը՝ որն իրականում առավել մատչելի է դարձնում գիտելիքի յուրացումը՝ որը չի կարող փոխարինվել ոչ դասագրքով, ոչ էլ նորարար տեխնիկական միջոցներով՝ Կարելի է ընդգծել դասախոսության դերի հիմնական գծերը՝

Դասախոսությամբ կարելի է փոխանցել ամբողջական և տրամաբանական լուսաբանված առարկայական ծրագրի ողջ բովանդակությունը՝

Դասախոսությամբ կարելի է ձևավորել տրամաբանական մտածելակերպ ուսանողների մոտ՝ որը նպաստում է գիտելիքի մեթոդաբանական ճիշտ ուսումնասիրմանը՝

Այն լավագույն ձևով լրացնում է բացը՝ երբ ծագում է անհրաժեշտություն հնացած դասագրքերը վերափոխել նորերով և օպերատիվ ծանոթանալ գիտության նորագույն տվյալներին՝

Դասախոսությունը թույլ է տալիս տալ բովանդակության ուղղվածություն և բացահայտել ուսումնական պրոցեսի էֆեկտիվ կողմերը՝

առաջ քաշելով նաև ինքնություն աշխատանքի հիմնական դրույթները՝

• Հնարավորություն է տալիս ուսանողին անձնական շփման շրջանակներում տալ տրամաբանված հարցեր մատուցված նյութի վերաբերյալ և ակնկալել պատասխաններ առաջացած հարցերին՝

Ըստ ժամանակակից տեսանկյունի դասախոսությունը միակ արդյունավետ աշխատելաձևը չէ՝ այն ունի թերություններ՝ և միշտ չէ, որ ապահովում է փոխադարձ ուսանող-դասախոս կապը՝ այն հաճախ կարդացվում է մեծ լսարաններում և դառնում հիմնական նյութի թերի ընկալման պատճառը Դասախոսության ֆորման իրականացվում է հետևյալ ֆունկցիաների բնութագրմամբ՝ որոնցից են՝ ինֆորմացիոնը՝ «տեղեկատվականը»՝ աշխարհընկալմանը՝ տրամաբանված մեթոդնաբանականը՝

Տեղեկատվական ֆունկցիան նրանում է՝ որ դասախոսը փոխանցում է ուսումնական ինֆորմացիան ըստ նախատեսված՝ հաստատված դասընթացային ծրագրի՝ համակարգում է տեղեկատվությունը՝ դրա հիման վրա կատարում եզրակացություններ և դրանով ձևավորում նյութի փոխանցման նոր միջավայր՝

Աշխարհընկալման ֆունկցիան նրանում է՝ որ մշակույթի նշանակության ընկալումը ձևավորում է գիտակցված՝ տրամաբանված աշխարհընկալում՝ մարդուն դարձնելով բազմակողմանի զարգացած՝ քաղաքակիրթ անձնավորություն՝ Դասախոսություններն իրենց տեսակներով բազմազան են և դրանք հնարավոր է դիտարկել ըստ դերերի։ Դրանցից են՝

- ուսումնածրագրային՝
- պրոբլեմային՝
- ծրագրող՝
- ամփոփիչ՝

Ըստ բնութագրի դասախոսությունները լինում են՝

- դասախոսություն • ցուցումնային
- դասախոսություն • տեղեկատվություն
- դասախոսություն • մտորում
- դասախոսություն • իմպրովիզացիա

Այս ամենի հետ մեկտեղ ինչքան էլ տարբեր լինեն դասախոսություններն իրենց տեսքով՝ բնույթով՝ նրանք ձևավորվում են պահանջներով՝

• Դասախոսությունը պետք է համապատասխանի ծրագրային պահանջներին՝ լինի տեղեկատվորեն հագեցված և բովանդակալից՝

• Դասախոսությունը պետք է դուրս գա նույնիսկ լավագույն դասագրքի սահմաններից՝

«Դասախոսությունը պետք է սովորեցնի մտածել» այլ ոչ թե բաղկացած լինի պատասխաններից՝

«Դասախոսությունը պետք է լինի գրագետ»

«Դասախոսությունը պետք է լինի հնարավորինս վառ և համոզիչ»

Առավել ցանկալի է՝ երբ դասախոսությունը կարդացող մասնագետը տիրապետում է իր արվեստին՝ ի վիճակի է տեսնել առարկայի տեղն ու նշանակությունը կրթական համակարգում, տեսնել նրա փոխկապվածությունը այլ առարկաների հետ՝ Լսարանային աշխատանքը համալրելու նպատակով գոյություն ունեն **սեմինար**-պարապմունքներ՝ սա լսարանային աշխատանքի երկրորդ տեսակն է՝ այն բնութագրվում է մատուցված ուսումնական նյութի ակտիվ ընկալմամբ՝ որը թույլ է տալիս իրականացնել հակառակ կապ դասախոսի և լսարանի միջև՝ ստուգել ուսանողների գիտելիքները և աշխատանքի արդյունավետությունը՝ Այնուամենայնիվ սեմինար-պարապմունքներ միայն գիտելիքների ստուգում չէ՝ այն հանդես է գալիս որպես գիտելիքների լայնացման դաշտ՝ Սեմինար-պարապմունքների ընթացքում դասախոսը հնարավորություն է ստանում սիստեմատիկ կերպով ստուգել ուսանողի կատարած աշխատանքը՝ թույլ է տալիս գնահատել նյութի մատչելիությունը՝

Դասավանդման միջոցները և դրանց նոր տեխնոլոգիաները:

Մշակույթի և արվեստի պատմության դասավանդման հիմնական միջոց հանդիսացել է խոսքը՝ Խոսքը կենդանի է, այն ճկուն է՝ թույլ է տալիս և՛ բանավոր՝ և՛ գրավոր տեսքով ծավալել քննարկումներ՝ ձեռք բերել գիտելիք՝ գիտությունն Այն ապահովում է ահռելի գիտելիքների պահոցը՝ որը կենտրոնացված է գրքերում՝ Այդ համակարգում գոյություն ունեն՝

- Կենցաղապրակտիկ դասավանդում՝ որն հիմնված է համատեղ՝ աշխատանքային և կենցաղային գործունեության վրա՝ Դրանք ունեն անհրաժեշտություն շփման՝ ցուցումի՝ բացատրության:

- Սովորատիկ գրույցի մեթոդ՝ որը ամբողջովին հիմնված է հարցադրումների և նրանց պատասխանների փնտրման վրա:

- Դոգմատիկ կրթությունն Այն հիմնված է կրկնողության վրա՝ Այսինքն՝ աշակերտը կրկնում է իր ուսուցչի պատասխանները և կատարած գործերը:

- Զարգացնող կրթությունը իրագործվում է պարզից բարդ՝

Նոր համարվող տեխնոլոգիաների շրջանակներում առավել մեծ դեր է պատկանում ծրագրավորմանը: Այս կրթական ընթացքը կատարվում է հատուկ ծրագրավորված ուսումնական պրոցեսի հիման վրա՝ որն ունի որոշակի քանակի առանձին Տրայլեր» Այս պարագայում որպես կրթության միջոց հանդիսանում է համակարգիչը, որի օգնությամբ թույլատրվում են հետևյալ քայլերը.

- Տեղեկության սահմանափակ քանակ
- Գիտելիքի ստուգում ուսուցման բոլոր փուլերում
- Ինքնաստուգում
- Ցուցումներ⁸ կատարված աշխատանքի շրջանակներում

Այսպիսի կրթական համակարգը կապվում է կրեդիտ-մոդուլային ձևաչափի հետ՝ որի պարագայում ուսումնական տեղեկատվությունը համախմբվում է մոդուլների և որի ընկալումը ենթադրում է գնահատման ռեյտինգային համակարգ՝ Այնուամենայնիվ դոմինանտ դերը պատկանում է զարգացնող կրթությանը՝ որի հիմքում ընկած են դասագրքերը՝ գրքերը՝ բազմաթիվ հրապարակումները՝

Աշխատանքային պրոցեսի համար կազմվում է պլան՝ որը բաղկացած է հիմնական հարցերից՝ որոնց շնորհիվ բացահայտվում է տեքստի հիմնական բովանդակությունը՝ կազմվում են թեզիսներ՝ որոնք հանդես են գալիս որպես հիմնական դրույթների համառոտ բնութագրեր՝ որոնցում տրվում է կոնսպեկտ՝ դրանում ներկայացվում է ընկալված նյութը՝ և դուրսգրումներ՝ որոնք հանդես են գալիս որպես աշխատանքային՝ հեղինակի խոսքեր՝ մեջբերումներ՝

Առաջ քաշված համակարգչային կրթությանը զուգահեռ ներկայացվում է տեսողական միջոցներով կրթությունը՝ որոնցում պետք է փոխկապակցված լինեն կերպարները՝ զգացմունքները՝ բառերը՝

Մշակույթը և արվեստը սկզբունքորեն ունեն այն հնարավորությունները վիզուալ միջոցների կիրառման ասպարեզում՝ որոնք թույլ են տալիս խոսքին զուգահեռ ցուցադրել այնպիսի վիզուալ նյութեր՝ որոնք կնպաստեն գիտելիքի ընկալմանն ու խորացմանը՝ որպես արդյունավետ միջոց դիտարկվում է շնորհանդեսը՝ Այդպիսի դասաժամերի նախադրյալ է հանդիսանում հատուկ լսարանների առկայությունը՝ որոնք հագեցվում են համապատասխան տեխնիկական միջոցներով՝ Մեզանում այս տեխնիկական միջոցներով կատարված աշխատանքը ստացել է էլեկտրոնային-կրթական ռեսուրսներ անվանումը՝ այս պարտադիր տեխնիկական միջամտությունը համարվում է առաջնային այն պատճառով՝ որ խիստ լայնացել է ինքնուրույն աշխատանքային դաշտը՝

Հոդվածի սահմաններում դիտարկված հիմնական կետերը նպատակ ունեն առավել աջակցելու մշակույթի և արվեստի պատմությունն առարկաների դասավանդման ընթացքին, և ներկայացված նյութերը առավել կաջակցեն լսարանային և նոր համակարգերի շրջանակներում կատարվող աշխատանքներին:

Ա. Բաղդասարյան

**ԱՐՎԵՍՏԻ ԵՎ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԴԱՍԱՎԱՆԴՄԱՆ
ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՐԸ
ԱՄՓՈՓՈՒՄ**

Հոդվածում դիտարկված են լսարանային պարապմունքների հիմնական տեսակները, դրանց առանձնահատկություններն ու դասակարգումը պատմա-տեսական առարկաների շրջանակներում. արվեստի և մշակույթի պատմություն: Հատկապես ուշադրությունն ուղղված է դասախոսությունների տեսակների և նրանց բնութագրի վրա, նաև դիտարկված են սեմինար պարապմունքների յուրահատկություններն ու տեխնիկական միջոցները:

А. Багдасарян

**ОСНОВНЫЕ ЭЛЕМЕНТЫ В ПРЕПОДАВАНИИ ИСТОРИИ
ИСКУССТВ И КУЛЬТУРЫ
РЕЗЮМЕ**

В статье рассматриваются главные виды аудиторных занятий, их специфика и классификация в рамках историко-теоретических дисциплин: истории искусств и культуры. Особенно рассматриваются виды лекций и их характеристика. Также внимание уделено специфике семинаров и современным техническим ресурсам.

A. Baghdasaryan

**THE MAJOR ELEMENTS OF TEACHING ART HISTORY AND CULTURE
SUMMARY**

The article considers the major types of classroom occupations, the specificity and classification in the context of historical-theoretical disciplines of history of Arts and culture. Especially introduces the types of lectures and characteristic. Also attention is being given to the specificity of seminars and contemporary technical resources in teaching.